

**Opinia do ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks karny
wykonawczy oraz ustawy – Prawo ochrony środowiska
(druk nr 754)**

I. Cel i przedmiot ustawy

Uchwalona przez Sejm w dniu 8 stycznia 2010 r. ustawa o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks karny wykonawczy oraz ustawy – Prawo ochrony środowiska wprowadza kilka istotnych zmian do przepisów trzech nowelizowanych ustaw.

Głównym celem wprowadzanych ustawą przepisów jest zaostrzenie odpowiedzialności karnej osób popełniających przestępstwa komunikacyjne w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środków odurzających.

Pierwsza ze zmian dotyczy art. 42 § 3 Kodeksu karnego. Przepis ten reguluje kwestię orzekania środka karnego w postaci zakazu prowadzenia pojazdów na zawsze. W brzmieniu dotychczasowym orzekanie miało charakter fakultatywny. Uchwalona przez Sejm ustawa decyduje o jego obligatoryjności (względnej obligatoryjności), w przypadkach, gdy sprawca popełniając przestępstwo:

- określone w art. 173 k.k., którego następstwem jest śmierć innej osoby lub ciężki uszczerbek na jej zdrowiu, lub
- określone w art. 177 § 2 lub w art. 355 § 2
był w stanie nietrzeźwości, pod wpływem środka odurzającego lub zbiegł z miejsca zdarzenia.

By jednak zapewnić sądowi orzekającemu możliwość indywidualizacji kary ustawa stanowi, że gdy zachodzi wyjątkowy wypadek, uzasadniony szczególnymi okolicznościami odstąpienie od orzeczenia zakazu prowadzenia pojazdów na zawsze, jest możliwe. W takim wypadku sąd będzie stosował przepis art. 42 § 2, który nakłada obowiązek orzeczenia zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych na okres od roku do lat 10.

Druża z wprowadzanych zmian dotyczy art. 47 Kodeksu karnego. Przepis ten daje sądowni możliwość orzeczenia z urzędu (fakultatywnie) nawiązki na rzecz podmiotów wskazanych w przepisie. Nawiązka ta (w odróżnieniu od nawiązki orzekanej na rzecz pokrzywdzonego, o której mowa w art. 46 § 2) pełni głównie funkcję represyjną i prewencyjną. Może być orzekana jedynie wobec sprawcy umyślnego przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu albo innego przestępstwa umyślnego, którego skutkiem jest śmierć człowieka, ciężki uszczerbek na zdrowiu, naruszenie czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia. W brzmieniu zaproponowanym obecnie, art. 47 będzie się składał z dwóch paragrafów. Materia dotychczasowych § 1 i 3 została ujęta w jednej jednostce redakcyjnej (w § 1).

Zasadniczą zmianą jest wskazanie nowego adresata orzekanych przez sąd nawiązek. W miejsce instytucji, stowarzyszeń, fundacji lub organizacji społecznych wstępuje, jako jedyny beneficjent, tworzony niniejszą ustawą (w art. 2 w pkt 2) Fundusz Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej.

Fundusz ten będzie państwowym funduszem celowym. Jego dysponentem ma być Minister Sprawiedliwości. Środki Funduszu będą przede wszystkim pochodzić, z potrąceń z wynagrodzenia za pracę skazanych odbywających karę pozbawienia wolności oraz z nawiązek oraz świadczeń pieniężnych orzekanych przez sądy w stosunku do sprawców przestępstw. Środki nowo utworzonego funduszu mają być przeznaczone na udzielanie pomocy ofiarom przestępstw oraz ich rodzinom oraz na pomoc postpenitencjarną dla osób pozbawionych wolności zwalnianych z zakładów karnych lub aresztów śledczych oraz dla ich rodzin. Ma to być pomoc: medyczna, psychologiczna, rehabilitacyjna, prawna, a także materialna. Środki funduszu przeznaczone będą także na wspieranie i rozwój systemów pomocy wyżej wskazanym osobom, polegać ono będzie podejmowaniu działań edukacyjnych i szkoleniowych, organizacji badań naukowych i innych przedsięwzięć służących poprawie sytuacji osób pokrzywdzonych i tych, które odbyły karę pozbawienia wolności. Zadania te mają być realizowane przez stowarzyszenia, fundacje, organizacje i instytucje, którym realizacja zadań będzie powierzana w trybie otwartego konkursu ofert.

W art. 47 § 2 ustawa stanowi, że nawiązki orzeczone za przestępstwa przeciwko środowisku będą orzekane na rzecz Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Konsekwencją tej zmiany są przepisy zawarte w art. 3, nowelizującym ustawę - Prawo ochrony Środowiska.

Kolejna z omawianych zmian dotyczy art. 49 Kodeksu karnego. Świadczenie pieniężne, o którym mowa w tym przepisie jest środkiem karnym, niemającym charakteru

kompensacyjnego. Ma charakter fakultatywny i może być orzekane w przypadku np. odstąpienia od wymierzenia kary, zastosowania nadzwyczajnego złagodzenia kary, warunkowego zawieszenia wykonania kary oraz warunkowego umorzenia postępowania.

Obecna nowelizacja podnosi wysokość górnej granicy świadczenia pieniężnego z 20 do 60 tys. zł. oraz stanowi, że jedynym beneficjentem orzecanego środka będzie Fundusz Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej.

Ustawa nowelizuje art. 67 § 3 Kodeksu karnego i wprowadza możliwość orzeczenia nawiązki w związku z zastosowaniem instytucji warunkowego umorzenia postępowania. Nawiązka orzeczona na tej podstawie, także będzie zasilala Fundusz Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej.

Ostatnią z ważnych wprowadzanych zmian jest wprowadzenie do części szczególnej Kodeksu karnego nowego typu przestępstwa - w art. 178a § 4.

Przepis ten wprowadza sankcję karną (od 3 miesięcy do 5 lat) za czyn polegający na prowadzeniu pojazdu w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego, w sytuacji, gdy sprawca był wcześniej prawomocnie skazany za takie samo przestępstwo lub za przestępstwo określone w art. 173, 174, 177 lub 355 § 2 popełnione w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego lub dokonał czynu, o którym mowa w art. 178a § 1 w okresie obowiązywania zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych orzeczonego w związku ze skazaniem za przestępstwo.

Skazując sprawcę występku określonego w art. 178a § 4 sąd, nie będzie mógł orzec kary grzywny lub ograniczenia wolności zamiast kary pozbawienia wolności (art. 58 § 4). Nadto, możliwość zawieszenia wykonania orzeczonej w takich przypadkach kary pozbawienia wolności została ograniczona do szczególnie uzasadnionych wypadków (art. 69 § 4).

II. Przebieg prac legislacyjnych

Przedłożona Senatowi ustawa została uchwalona przez Sejm w efekcie rozpatrzenia dwóch projektów:

- rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks karny wykonawczy oraz ustawy – Prawo ochrony środowiska (druk nr 1854) oraz
- poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy Kodeks karny (druk nr 2115).

I czytanie projektu rządowego miało miejsce w dniu 7 maja 2009 r. na 41 posiedzeniu Sejmu.

I czytanie projektu poselskiego miało miejsce w dniu 28 sierpnia 2009 r. na 48 posiedzeniu Sejmu.

Oba projekty stały się przedmiotem prac sejmowej Komisji Nadzwyczajnej do spraw zmian w kodyfikacjach, która zdecydowała o ich połączeniu.

Prace nad ustawą toczyły się w ramach podkomisji stałej, która przedstawiła Komisji sprawozdanie po odbyciu trzech posiedzeń.

Komisja Nadzwyczajna do spraw zmian w kodyfikacjach, po posiedzeniu w dniu 16 grudnia 2009 r. przedstawiła sprawozdanie. Zawierało ono wiele zmian, które polegały na:

- 1) zmianie tytułu ustawy,
- 2) dodaniu w przepisie art. 42 § 3 klauzuli umożliwiającej sądowi odstąpienie od orzekania zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych na zawsze,
- 3) wykreśleniu z przepisu art. 42 § 3 k.k. przestępstwa określonego w art. 174 k.k.,
- 4) przeredagowaniu przepisów art. 49,
- 5) dodaniu zmian dotyczących art. 58 § 4 oraz art. 69 § 4,
- 6) przyjęciu nowego brzmienia art. 178a § 4,
- 7) określeniu nowego *vacatio legis* ustawy.

Na etapie II czytania, które miało miejsce na 58 posiedzeniu, w dniu 6 stycznia 2010 r. nie zgłoszono poprawek. Sejm przystąpił niezwłocznie do III czytania. Ustawa została uchwalona na tym samym, 58 posiedzeniu Sejmu, w dniu 8 stycznia 2010 r.

III. Uwagi szczegółowe

1. W art. 1 w pkt 1 w zmianie dotyczącej art. 42 § 3 za wskazane należy uznać wprowadzenie drobnej poprawki redakcyjnej, ujednolicającej jego brzmienie z treścią art. 47 § 1 k.k.

Propozycja poprawki:

- w art. 1 w pkt 1, w art. 42 w § 3 wyrazy "w stanie nietrzeźwości," zastępuje się wyrazami "w stanie nietrzeźwości lub";

2. W art. 2 w pkt 2, w art. 43 w § 16 w pkt 3 ustawa nakłada na Ministra Sprawiedliwości obowiązek określania w drodze rozporządzenia warunków i trybu udzielania środków z Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej w tym w szczególności "tryb przeprowadzenia konkursu ofert". Ponieważ powierzanie realizacji zadań innym podmiotom będzie się odbywało w drodze otwartych konkursów należy domniemywać, że będą one przeprowadzane wielokrotnie. Stąd propozycja następującej poprawki redakcyjnej:

Propozycja poprawki:

- art. 2 w pkt 2, w art. 43 w § 16 w pkt 3 wyraz "przeprowadzenia" zastępuje się wyrazem "przeprowadzania";

3. Ze względu na potrzebę ujednoczenia terminologii zastosowanej w ustawie proponuje się następującą poprawkę redakcyjną:

- w art. 4 i 8 wyrazy "w życie ustawy" zastępuje się wyrazami "w życie niniejszej ustawy";

4. Art. 6 ustawy jest przepisem przejściowym, stanowi on, że Minister Sprawiedliwości może zlecić kontrolę prawdziwości danych zawartych w sprawozdaniach instytucji, stowarzyszeń, fundacji i organizacji społecznych, dotyczących wykorzystania środków pochodzących z orzeczonych na ich rzecz nawiązek lub świadczeń pieniężnych, za okres nierozliczony. Sprawozdania te powinny być przekazane Ministrowi w terminie 60 dni, od dnia wejścia w życie ustawy (tak stanowi art. 5).

Tymczasem w zdaniu drugim art. 6 ustawa poddaje ocenie Ministra wydatkowanie przez podmioty określone wyżej środków pochodzących z Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej.

Sprawozdania, o których mowa w art. 5 dotyczyć mają środków pochodzących z orzeczonych nawiązek lub świadczeń pieniężnych – a nie z Funduszu (sprzeczność pomiędzy art. 5 i 6 ustawy).

Fundusz będzie wtedy istniał 60 dni, trudno więc przypuszczać by rozdysonował już jakieś środki na rzecz tych podmiotów. Ponadto po wejściu w życie ustawy środki pochodzące z Funduszu będą przecież rozliczane i oceniane na podstawie nowych przepisów Kodeksu karnego wykonawczego (art. 43 § 8 i 10).

Można przypuszczać, że kontrola Ministra dotyczyć ma środków, które podmioty obowiązane do sporządzenia sprawozdania otrzymały od istniejącego obecnie Funduszu Pomocy Postpenitencjarnej, jednak treść art. 5 nie stanowi o tym. Brak też przepisu materialnego nakładającego na wskazane wyżej podmioty takiego obowiązku. Konieczne jest wyjaśnienie tej kwestii i ewentualne wprowadzenie poprawki.

Beata Mandylis

Główny legislator